

Казус № 4

Василчо Барков е бил собственик на пет недвижими имота – една ливада, находяща се в с. Изгрев, общ. Благоевград и четири ниви, находящи се в с. Еленово, общ. Благоевград. Сборът на данъчните оценки на имотите е 51 000 лв. Васил Барков е починал през 1961г. в гр. Благоевград, където е неговото последно местоживеене. След смъртта си като наследници по закон е оставил Еленка Баркова - съпруга, починала през 1972г. и двете им деца - дъщеря Славка Иванова, починала през 1984г. и син Александър Барков, починал през 1990г.

Наследници на Славка Иванова са трите ѝ деца Бончо, Сашко и Васко Иванови. Васко е починал през 2000г. и негови наследници са децата му Анджеला и Петър Иванови.

Александър Барков е оставил като наследници три деца Георги, Елена и Васил Баркови.

Наследниците на Васко Иванов – Анджеला и Петър, отправили искане до другите наследници на Василчо Барков за доброволно ликвидирание на съсобствеността, но до такова не се стигнало.

Ето защо на 10.01.2022г. Анджеला и Петър сеизрали съда с искане за делба на притежавните от Василчо Барков пет недвижими имота (една ливада и четири ниви). След образуване на делото и след приключване на процедурата по размяна на книжа по чл. 131 ГПК е насрочено открито съдебно заседание на 10.10.2022г.

На 01.10.2022г. Сашко Иванов починал. В първото по делото открито съдебно заседание Бончо Иванов представил удостоверение за наследници, видно от което Сашко Иванов е починал на 01.10.2022г. и негови наследници по закон са Блага /съпруга/, и синове Ивайло, Славей и Росен. Бончо Иванов направил искане за конституиране на последните като страни в хода на делбеното дело, като бъдат призвани на адресите, посочени в удостоверението. Една от страните направила искане за спиране на производството по делото на осн. чл. 229, ал. 1, т. 2 ГПК. Съдът оставил без уважение искането за спиране на производството по делото. Наследниците Блага, Ивайло, Славей и Росен били конституирани в същото съдебно заседание от делбения съд като страни на мястото на починалия Сашко Иванов. Делото било отложено за следващо съдебно заседание, на което да се призват новоконституираните страни.

Въпроси:

1. Кой е родово и местно компетентният съд, който следва да разгледа иска за делба на посочените пет недвижими имота и по кой ред? Исковата молба подлежи ли на вписване в Служба по вписвания?

2. При така установените факти следва ли съдът да допусне делба, ако да, между кои лица и при какви квоти? Решението на съда подлежи ли на обжалване, ако да, коя, респ. кои са следващите съдебни инстанции, които следва да се произнесат?

3. Правилно ли е процедурал съдът при конституиране на наследниците на починалия в хода на процеса Сашко Иванов? Основателно ли е искането на страна за спиране на производството по делото поради настъпила смърт на една от страните? Обосновете отговорите си. Ако съдът беше спрял съдебното производство с какъв акт следва да се произнесе и подлежи ли същия на обжалване?

4. След влизане в сила на решението за допускане на делбата приключва ли производството по съдебна делба или следва да се предприемат други действия от съда, ако да, какви?

5. Възможно ли е делба да бъде извършена без участието на наследниците на Сашко Иванов? Ако се извърши такава какви биха били правните й последици?

6. Кои са фазите на съдебната делба и какви въпроси се решават при всяка една от тях?

Отговори на изтеглен граждански казус № 4 на конкурса за младши съдии 2023г.

Отговор на въпрос № 1:

Искът за делба винаги е родово подсъден на районен съд като първа инстанция - чл. 341 ГПК, като в случая е без значение данъчната оценка на недвижимите имоти.

Местно компетентният съд е съдът по местоткриване на наследството по аргумент от разпоредбата на чл. 110, ал.1 ГПК. Съгласно последната исковете за делба на наследство, се предявяват по мястото, където е открито наследството. В процесния казус съсобствеността върху имотите е възникнала само и единствено от наследяване, поради което приложима се явява разпоредбата на чл. 110, ал. 1 ГПК.

Искът за делба следва да се разгледа по реда на особеното исково производство - Глава 29 ГПК /съдебна делба/.

Исковата молба, с която е предявен иск за делба на петте недвижими имота, подлежи на вписване съгласно чл. 114, б. „в“ ЗС във вр. с чл. 112, б. „з“ и б. „а“ ЗС, като самото вписване има оповестително-защитно действие. В посочения смисъл е Тълкувателно решение № 3/2009г. от 19.07.2010г. по тълк.д. № 3/2009г. на ОСГК на ВКС. Съгласно т. 3 от посочената задължителна съдебна практика при действието на правилата за проверка редовността на исковата молба по чл.127 ГПК, респ. за необходимите приложения по чл.128 ГПК и на установения принцип на служебното начало с чл.7, ал.1 ГПК, неизпълнението на изричното указание на съда за вписване на исковата молба по чл.114 ЗС, в т.ч. и за съдебна делба, е основание за нейното връщане на основание чл. 129, ал. 3 ГПК.

Отговор на въпрос № 2:

Съдът следва да допусне делба на петте недвижими имота – една ливада и четири ниви, находящи се в землището на община Благоевград между следните лица: Бончо Иванов, Анджела Иванова, Петър Иванов, Георги Барков, Елена Баркова, Васил Барков, Блага Иванова, Ивайло Иванов, Славей Иванов и Росен Иванов. Налице е наследяване по закон на наследството останало след смъртта на Василчо Барков, починал през 1961г., който приживе е бил собственик на посочените недвижими имота. Съделители са негови внуци - Бончо, Георги, Елена и Васил Баркови /синове и дъщеря на Славка и Александър, които са деца на Василчо Барков/; правнуци – Ивайло, Славей, Росен, Анджела, Петър /деца на внука Сашко Иванов и на внука Васко Иванов/, а Блага е съпруга на внука Сашко, който е починал в хода на делото.

Делбата следва да се допусне при следните квоти:

- за Бончо Иванов – $1/6$ идеална част;
- за Георги Барков – $1/6$ идеална част;
- за Елена Баркова – $1/6$ идеална част;
- за Васил Барков – $1/6$ идеална част;
- за Анджеела Иванова - $1/12$ идеална част;
- за Петър Иванов - $1/12$ идеална част;
- за Блага Иванова – $1/24$ идеална част;
- за Ивайло Иванов – $1/24$ идеална част;
- за Славей Иванов – $1/24$ идеална част;
- за Росен Иванов – $1/24$ идеална част.

Размерите на наследствените дялове са определени при спазване изискванията на Закона за наследството.

Съгласно чл. 5, ал. 1 ЗН децата на починалия наследяват по равни части, а съгласно чл. 9, ал. 1 ЗН съпругът наследява част равна на всяко дете. Наследяването в случая е само и единствено по права линия между низходящи /внуци и правнуци/ и съпруга на един от тях.

Съгласно процесния казус имотите са били собствени на Василчо Барков, който е починал през 1961г. Неговата съпруга Еленка Бакова, която е негов наследник по закон - чл. 9, ал. 1 ЗН, в сила и към датата на смъртта на общия наследодател, е починала през 1972г. Наследници на двамата родители са двете им деца – Славка Иванова и Александър Барков. Съгласно чл. 5, ал. 1 ЗН децата на починалия наследяват по равни части. При това положение двете низходящи деца като наследници получават по $1/2$ идеална част от наследството на родителите си. Славка Иванова е починала през 1984г. и като наследници е оставила трите си деца – Бончо, Сашко и Васко Иванови. По наследство от майка си децата получават по $1/6$ идеална част ($1/6+1/6+1/6=3/6$ или $1/2$). Васко е починал през 2000г. и негови наследници са двете му деца – Анджеела и Петър Иванови. Като наследници по закон те получават от дела на баща си по $1/12$ ид. част ($1/12+1/12 = 2/12$ или $1/6$).

Александър Барков е оставил трима наследници по закон – трите му деца Георги, Елена и Васил Баркови. След смъртта на баща си те наследяват неговата $1/2$ идеална част, получена по наследството на баща му Василчо Барков. Трите деца получават по равни части, а именно по $1/6$ идеална част ($1/6+1/6+1/6=3/6$ или $1/2$).

В хода на процеса умира сънаследникът Сашко Барков. Негови наследници по закон са съпругата Блага и трите му деца – Ивайло, Славей и Росен. Съгласно разпоредбата на чл. 9, ал. 1 ЗН съпругът наследява част равна на частта на всяко дете, тъй като имуществото не е съпружеска имуществена общност, т. е трите деца, като наследници от първи ред, и съпругата получават равна част от частта, полагаща се на Сашко Иванов.

Ето защо четиримата получават по $1/24$ идеална част ($1/24+1/24+1/24+1/24 = 4/24$ или $1/6$).

Ако квотите следва да са под общ знаменател – 24, същите са както следва:

Бончо Иванов - $4/24$ идеални части;
Георги Барков - $4/24$ идеални части;
Елена Баркова - $4/24$ идеални части;
Васил Барков - $4/24$ идеални части;
Анджела Иванова - $2/24$ идеални части;
Петър Иванов - $2/24$ идеални части;
Блага Иванова - $1/24$ идеална част;
Ивайло Иванов - $1/24$ идеална част;
Славей Иванов - $1/24$ идеална част;
Росен Иванов - $1/24$ идеална част.

Във всички случаи сборът на идеалните части е равен на единица.

При делбените дела е предвиден триинстанционен съдебен контрол. Следователно решението на първата инстанция по допускане на делбата подлежи на въззивно обжалване пред съответния окръжен съд, а неговото решение подлежи на обжалване пред Върховен касационен съд - по аргумент от чл. 280, ал. 3, т. 1 ГПК при наличие на предпоставките на чл. 280, ал. 1 и ал. 2 ГПК. При иска за делба пазарната оценка на имотите, респ. данъчната им оценка, е ирелевантна за касационното обжалване.

Отговор на въпрос № 3:

На осн. чл. 227 ГПК когато страната умре или юридическото лице престане да съществува, производството по делото продължава с участието на правоприменика. В случая след смъртта на единия от съделителите – Сашко, настъпила в хода на процеса, е настъпило процесуално правоприменство по смисъла на чл. 227 ГПК. Същото настъпва по силата на закона. Наследниците на Сашко – Блага, Ивайло, Славей и Росен /съпруга и три деца/ стават процесуални правоприменици на наследодателя си по всички висящи дела, в който той е участвал като страна от момента на настъпване на процесуалното правоприменство. След като в открито съдебно заседание са представени писмени доказателства за настъпилата смърт на една от страните, за нейните наследници и за техните адреси правилно съдът е конституиран наследниците Блага, Ивайло, Славей и Росен на мястото на починалия им наследодател Сашко Иванов.

Разпоредбите на чл. 229, ал. 1, т. 2 и чл. 230 ГПК регламентират задължението на съда за извършване на необходимите действия за издирване на наследниците на починалата страна и осигуряване на възможност същите да участват като страни по делото. Липсва

необходимост от прилагане на цитираните по-горе разпоредби тогава, когато някоя от страните по делото представи доказателства за това кои лица са наследници на лицето и какви са техните адреси, както и ако поиска конституиране им на мястото на починалата страна, както е сторено в случая. В тази хипотеза съдът е длъжен да извърши действия по конституиране като страни на правоприемниците на починалия ответник и осигури възможността им за участие исковото производство, без да прилага разпоредбата на чл. 229, ал.1, т. 2 ГПК, т.е без да спира исковото производство. Ето защо в конкретния казус делбеният съд е процедирал правилно като е конституирал наследниците на мястото на починалата в хода на процеса страна, а искането за спиране е било неоснователно.

При положение, че съдът беше спрял исковото производство на осн. чл. 229, ал. 1, т. 2 ГПК следваше да се произнесе с определение, което на осн. чл. 274, ал.1, т. 1 ГПК, като преграждащо производството по делото, подлежи на обжалване. В посочения смисъл са: ТР № 5/12.07.2018г. по тълкувателно № 5/2015г. на ОСГТК на ВКС, т. 1 от мотивите и ТР № 1/17.07.2001г. по тълкувателно дело № 1/2001г. на ОСГК на ВКС - т. 5 от мотивите.

Отговор на въпрос № 4:

След влизане в сила на решението по допускане на делбата не приключва производството по съдебна делба, тъй като същото се развива в две фази и след първата фаза следва да продължи втора фаза.

След влизане в сила на решението по допускане на делбата /по първата фаза/ делбеният съд следва да насрочи открито съдебно заседание по втората фаза на делбата, като не е необходимо за това да бъде сезиран с нарочно искане от страна по делото. Съдът следва с акта по насрочване или в самото съдебно заседание да назначи експертиза, вкл. при липса на искане от страните служебно да назначи такава, по която вещото лице да даде пазарна оценка на делбеното имущество, както и да определи пазарните стойности на дела всеки съделител.

Отговор на въпрос № 5:

Възможно е делба да бъде извършена и без участието на наследниците на Сашко Иванов, но същата по силата на чл. 75, ал. 2 ЗН би била нищожна. Съгласно чл.75, ал.2 ЗН делбата, извършена без участие на някои от сънаследниците е изцяло нищожна. В посочения смисъл е т. 7 на Постановление № 7 от 28.11.1973г. на Пленума на ВС, според която е нищожна съдебната делба, в която като страни в производството не са участвали всички съсобственици.

Неучаствалият сънаследник не е обвързан от сила на пресъдено нещо на решението, поради което разполага с право да предяви нов иск за делба, да предяви иск за прогласяване нищожността на делбата по чл. 75, ал. 2 ЗН или да направи възражение за нищожност на делбата във висш процес.

Решението на делбения съд, в което не участва съделител, който е задължително необходим другар, е недопустимо. При положение, че същото бъде обжалвано решението на съда подлежи на обезсилване и връщане за ново разглеждане, при което следва да участва задължителният необходим другар.

Отговор на въпрос № 6:

Фазите на съдебната делба са две:

Въпросите, които следва да се решат по първата фаза на делбата са между кои лица да се допусне делба, на кое имущество и каква е частта на всеки съделител. В първата фаза могат да се решават и въпросите по чл. 343 ГПК - оспорвания на произход, на осиновявания, на завещания, на истинността на писмени доказателства, както и искания за намаляване на завещателни разпореждания и дарения. На осн. чл. 342 ГПК в първото заседание всеки от сънаследниците може да възрази против правото на някои от тях да участва в делбата, против размер на неговия дял, както и против включването в наследствената маса на някои имоти.

След влизане в сила на решението по допускане на делбата /решение по първа фаза на делбата/ следва втора фаза на делбата, в която се решават въпросите по какъв начин следва да се ликвидира състоянието на съсобственост, а тези способности са: теглене на жребие, чрез разпределение на имотите по реда на чл. 353 ГПК, чрез възлагане по реда на чл. 349 ГПК или чрез изнасяне на имота на публична продажба.

Във втората фаза се разглеждат и искания за сметки по чл. 346 ГПК, произтичащи от искания за подобрения, за обезщетения за ползване на съсобствения имот и др., ако някоя от страните предяви такива.

Казус № 3

За Георги Георгиев, действащ като ЕТ „Жоро – Георги Георгиев“ (за краткост наричан ЕТ), възникнала нужда от допълнителни оборотни средства за изпълнение на увеличения брой направени пред него поръчки, свързани с търговската му дейност и затова се обърна към „Херкулес“ ООД, да му даде сумата от 60 000лв. За постигане на конкретните договорки двамата се срещнали на 10.05.2015г, но не успели да се разберат и след това се срещнали още два пъти на 01.06.2015г и на 19.08.2015г. По всички спорни въпроси постигнали съгласие на 01.10.2015г като сключили договор с нотариална заверна на подписите, че на тази дата „Херкулес“ ООД е превел по банков път на ЕТ „Жоро – Георги Георгиев“ сумата от 60 000лв, който я е получил и се задължава да му я върне до 01.04.2016г заедно с годишна лихва от 8%, а ако не върне парите в този срок дължи неустойка от 180 000лв.

Макар да изпълнявал добросъвестно търговската си дейност, ЕТ „Жоро – Георги Георгиев“ не получил очакваните приходи и не върнал сумата от 60 000лв. На 01.05.2017г той, заедно с „Херкулес“ ООД и „Афродита“ЕООД сключили споразумение, като се разбрали, че ЕТ „Жоро – Георги Георгиев“ дължи на „Херкулес“ ООД предоставената сума от 60 000лв и неустойка от 180 000лв по сключен между двамата договор, а от своя страна „Херкулес“ ООД дължи на „Афродита“ЕООД сумата от 2000лв по издадена между тях фактура № 3/03.04.2017г за продажба на описаните в нея стоки. Поради това днес ЕТ „Жоро – Георги Георгиев“ плаща сумата от 2000лв на „Афродита“ЕООД - с това се погасява задължението по фактура № 3/03.04.2017г и „Херкулес“ ООД вече не я дължи, а със същата сума от 2000лв се намалява задълженето от 60 000лв на ЕТ към „Херкулес“ ООД. Всеки от тримата търговци извършил и следващите се от споразумението счетоводни операции.

Макар търговската дейност на ЕТ „Жоро – Георги Георгиев“ да продължавала да се разраства той не погасил задълженията си към „Херкулес“ ООД и на 01.11.2021г последният решил да потърси съдебна защита за сумите от 60 000лв и 180 000лв.

1. Възникнало ли е между Георги Георгиев като ЕТ „Жоро – Георги Георгиев“ и „Херкулес“ ООД облигационно правоотношение, ако „да“ на коя дата и му направете правна характеристика.

2. Посочете с какви правни възможности за защита и в какви производства, само като вид производство без подробно описание, разполага „Херкулес“ ООД за събиране на сумите от 60 000лв и от 180000лв, кой е компетентният родов съд, по какъв ред дължи разглеждане

на делото и следи ли служебно за тази компетентност; кой е местно компетентният съд и той следи ли служебно за компетентността си.

3. Какви са предявените от „Херкулес“ ООД искове против ответника Георги Георгиев като ЕТ „Жоро – Георги Георгиев“ за заплащане на сумите от 60 000лв и от 180 000лв, дайте им правна квалификация.

4. Ако в процеса ответникът направи възражение, че не дължи претендираните от него суми от 60 000лв и от 180 000лв, тъй като същите са погасени по давност, то основателно ли би било, аргументирайте се и посочете приложимите правни норми.

5. При потърсената от „Херкулес“ ООД съдебна защита за сумите от 60 000лв и от 180 000лв съдът ще следи ли служебно за това дали за тях е налице изтекла погасителна давност.

Единствено от теоретична гледна точка посочете при доказана изтеклата погасителна давност по предявените пред съд парични претенции за 60 000лв и за 180 000лв това за последица дали води до недопустимост на предявяването им или до тяхната неоснователност.

Пак единствено от теоретична гледна точка посочете, при условие, че съдът приеме, че пред него по исково дело са предявени недопустими претенции за 60 000лв и за 180 000лв, с какъв акт е длъжен да се произнесе и той пред кого и в какъв срок подлежи на обжалване, а ако съдът приеме претенциите за 60 000лв и за 180 000лв за неосноватени с какъв акт е длъжен да се произнесе и той пред кого и в какъв срок подлежи на обжалване.

6. Ако по делото от Георги Георгиев като ЕТ „Жоро – Георги Георгиев“ се направи възражение, че дължи сумата от 58 000лв то основателно ли би било.

7. Ако по делото от Георги Георгиев като ЕТ „Жоро – Георги Георгиев“ се направи възражение, че уговорената неустойка от 180 000лв е прекомерна и следва да бъде намалена, то основателно или неоснователно би било, аргументирайте се.

Казус № 5

Дружествата „ТРИТЕ ГРАЦИИ“ ООД и „Юпитер“ ЕООД сключили на 12.04.2012г договор, по силата на който „ТРИТЕ ГРАЦИИ“ ООД възложили на „Юпитер“ ЕООД да извърши цялостно изграждане на обект „Предприятие за производство на рибни изделия при възнаграждение в общ размер на 1 800 000лв с ДДС, като конкретните видове работи били описани в Приложение 1 към договора, но уговорили и възможност за извършване на допълнителни работи. В договора посочили, че за извършваните работи поетапно „Юпитер“ ЕООД ще съставя писмени протоколи, които възложителят да одобрява, след което „Юпитер“ ЕООД да му издава фактура и в 10-дневен срок от издаването ѝ възложителят дължи плащане. Двете страни изпълнявали задълженията си по договора, но в края на строителството възложителят отказал да заплати извършени работи в общ размер на 183 401лв с ДДС по съставен протокол на 11.03.2013г и допълнителни работи в общ размер на 80 000лв с ДДС по съставен протокол от 15.03.2013г. Между страните последвали много разговори, като на последния от тях, проведен на 03.05.2013, „Юпитер“ ЕООД дори издало две данъчни фактури № 356 за сумата от 183 401лв с ДДС по първия протокол и № 357 за сумата от 80 000лв с ДДС по втория протокол и ги предало на възложителя, той не ги платил.

Междувременно през м.юли 2013г предприятието започнало да работи и „Юпитер“ ЕООД се надявало да получи дължимите му суми. Плащане така и не било извършено и поради това „Юпитер“ ЕООД, въз основа на договора, двата протокола и двете фактури, потърсил на 25.03.2017 съдебна защита против „ТРИТЕ ГРАЦИИ“ ООД като претедирал от тях заплащане на възнаграждение за работите по двата протокола и фактурите общо от 263 401лв с ДДС и неустойка в размер общо на 183лв, за забавеното плащане на фактурите, изчислена въз основа на клаузите на договора.

По делото „ТРИТЕ ГРАЦИИ“ ООД не оспорвали, че предприятието е въведено в експлоатация по съответния ред и работи. Признали, че описаните в протокола от 11.03.2013г работи саморазливна настилка, окачен таван от термопанели, боядисване с антибактериална миеща се латексова боя и монтаж на 30 броя вътрешни врати са извършени, но останалите работи оспорили като некачествено извършени в отклонение от договореното и поради това не ги бил одобрил. По отношение на претендираните допълнителни работи по протокол от 15.03.2013г оспорил въобще да дължи заплащането им, тъй като след като дружествата били сключили писмен договор, то и допълнителните уговорки за извършване на допълнителни работи, трябвало да са в писмена форма, а те били устни и поради това са нищожни при липса на форма. Ето защо той не дължал заплащането на допълнителните работи на договорно основание и затова и не бил одобрил протокола за тях.

От своя страна „Юпитер“ ЕООД признал, че част от работите по първия протокол били некачествени, с изключение на изброените от ответника и само за тези работи му се дължи възнаграждение. По направеното възражение за нищожност на втория протокол възразил, че предвид специфичното предназначение на предприятието в хода на строителството се е наложило многократното възлагане на специфични допълнителни строителни работи, като това винаги било устно, за да се спазят кратките сроковете за строителство. Всички предходни допълнителни работи били платени от „ТРИТЕ ГРАЦИИ“ ООД, с изключение единствено на тези по последния протокол от 15.03.2013г, а те се състояли в изработката и монтажа на завършващ, краен детайл, свързващ двете основни поточни линии в предприятието, без който детайл предприятието не можело да бъде въведено в експлоатация и бил част от производствения процес и понастоящем.

1. Дайте правна квалификация на предявения от „Юпитер“ ЕООД, против „ТРИТЕ ГРАЦИИ“ ООД иск/искове, посочете родово компетентния за разглеждането им съд, като имате предвид, че са предявени с една искова молба, като посочите дали могат да бъдат разгледани в едно производство – ако „да“ защо и по кой ред, ако „не“ защо.

2. Посочете, според Вас, направеното от „ТРИТЕ ГРАЦИИ“ ООД възражение за нищожност на протокола за допълнителни работи поради неспазена форма основателно ли е – обосновайте се като посочете приложимите разпоредби.

3. Според Вас основателни ли са възраженията на „ТРИТЕ ГРАЦИИ“ ООД, че не дължи заплащане на работите по протокола от 11.03.2013г за извършени работи и по протокола от 15.03.2013г за допълнителни извършени работи, защото изрично не е одобрил двата протокола и налице ли е приемане от „ТРИТЕ ГРАЦИИ“ ООД на работите по двата протокола или на част от тях. Считате ли, че по делото в има претендиращи от ищеца работи, за извършването на които страните не спорят и с какви доказателствени средства следва да се установи стойността им, чия е доказателствената тежест.

4. Допустими ли са свидетелски показания, с които „Юпитер“ ЕООД да установи каква е била създадената между дружествата практика по възлагане на допълнителни работи, непредвидени в първоначалния договор.

5. След като „Юпитер“ ЕООД е признал, че не му се дължи възнаграждение за некачествените работи, ако реши да не претендира съответната на тях част от сумата, какви процесуални действия може да предприеме до приключване на първото по делото съдебно заседание във връзка с това му решение.